

**XAYRIDDIN SULTONNING ASARLARIDA MILLIY QADRIYATLAR VA
BADIY KONSEPSIYANING O'RNI**

Abdullayeva Gulmira

Jizzax davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'zbek adabiyotining yetuk vakili Xayriddin Sulton ijodida milliy qadriyatlar, tarixiy xotira va badiiy konsepsiyaning o'zaro bog'liqligi tahlil qilinadi. Muallifning poetik va nasriy asarlari asosida uning milliy ruhni qanday ifodalagani, zamonaviylik va an'anaviylik uyg'unligi ochib beriladi. Maqolada shuningdek, Xayriddin Sultonning milliy o'zlikni anglashdagi adiblik pozitsiyasi yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *Xayriddin Sulton, milliy qadriyat, badiiy konsepsiya, tarixiy xotira, zamonaviy adabiyot, poetika, milliy o'zlik.*

O'zbek adabiyoti tarixida milliy ruh, qadriyatlar va badiiy konsepsiyaning uyg'unligi muhim o'rin tutadi. Xususan, zamonaviy o'zbek adabiyotida bu jarayon o'ziga xos uslub, estetik qarash va ichki ruhiyat orqali ifodalanmoqda. Xayriddin Sulton — ana shunday milliy ruhni o'z asarlarida chuqur ifoda eta olgan yozuvchilardan biridir. Uning she'riyati, nasriy asarlari va publitsistik ishlari o'zbek xalqining tarixi, qadriyatlari, mentaliteti va orzu-umidlarini aks ettiradi.

Xayriddin Sulton o'z asarlarida o'zbek xalqining an'anaviy qadriyatlarini asrab-avaylashga alohida e'tibor qaratadi. Jumladan, uning she'rlarida ona tiliga hurmat, vatanparvarlik, ota-onaga sadoqat, mehnatga ehtirom kabi tushunchalar teran badiiy vositalar orqali ifodalanadi. Shoir ko'pincha xalqona obrazlar, maqollar, folklor elementlaridan foydalanadi, bu esa uning she'riyatini milliy ruhda boyitadi.

Misol uchun, uning “Millat ko'ngli — ona yurak” kabi misralari xalq dardiga befarq bo'lmagan, o'zini millat farzandi deb bilgan ijodkor dunyoqarashini ifodalaydi.

Xayriddin Sulton tarixiy mavzularni ko'p qalamga olgan yozuvchilardan. Uning ayrim she'riy to'plamlarida o'zbek xalqi boshidan kechirgan tarixiy sinovlar, mustamlakachilik davrida yo'qolgan qadriyatlar, erk va ozodlik uchun kurashgan ajdodlar siymosi katta muhabbat bilan tasvirlanadi.

Masalan, jadidlar merosi, Islom madaniyati, Movarounnahr allomalari haqida yozgan satrlarida muallif nafaqat tarixiy faktlarni yodga oladi, balki bugungi o'zlik anglash jarayonida bu merosning ahamiyatini badiiy tahlil qiladi. Bu esa o'quvchini o'z tarixiga, ildiziga qaytishga undaydi.

Xayriddin Sulton ijodidagi badiiy konsepsiya chuqur ma'naviy-estetik asosga ega. U har bir obraz, har bir voqeani shunchaki bayon qilish emas, balki o'quvchining qalbida falsafiy

tafakkur uyg'otishni ko'zlaydi. Bu jihat shoirning badiiy konsepsiyasida o'ziga xos poetik shakllar, ramzlar, metonimiya va metaforalar vositasida ochiladi.

Shoir she'rlarida hayot va o'lim, vaqt va abadiyat, ruh va jism, vatan va quvg'inlik kabi tushunchalar falsafiy yondashuv bilan tasvirlanadi. Bunda muallif o'zining milliy mentalitetga xos qarashlarini global hodisalar bilan bog'laydi. Ya'ni, u faqat milliy adib emas, balki universal tafakkur egasi sifatida ham namoyon bo'ladi.

Xayriddin Sulton adabiyotda o'z milliyligiga tayanib turib, zamonaviy g'oyalarni ilgari suradi. U yangi davrning tilini yaxshi tushunadi, lekin bu tilda gapirar ekan, qadimiy so'z, ohang va ifoda uslubini saqlab qoladi. Bu holat uning nasriy asarlarida ham ko'rinadi. Masalan, "Tushdagi zamon" kabi esse va maqolalarida u o'zbek xalqining bugungi ijtimoiy holatini tahlil qilar ekan, o'tmishdagi qadriyatlar bilan solishtirib, yangilanish zaruratini ilgari suradi.

Xayriddin Sulton uchun adiblik — bu ijod emas, bu burchdir. U millat oldidagi mas'uliyatni chuqur his qiladi. Shuning uchun uning publitsistikasi ham she'riyati singari ruhiy uyg'onish, milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani tiklashga qaratilgan. U o'zining ko'plab chiqishlarida adabiyotning "ko'ngil quvvati" sifatidagi rolini ta'kidlaydi.

Xulosa

Xayriddin Sulton — o'zbek adabiyotida milliy qadriyatlarni zamonaviylik ruhida ifodalagan, badiiy tafakkur orqali xalqning tarixiy, ma'naviy merosini saqlagan adibdir. Uning asarlarida xalqning o'ziga xosligi, milliy ruhiyat va falsafiy qarashlar uyg'un holda mujassam topgan. Bu esa uning ijodini nafaqat badiiy, balki ma'naviy-tarbiyaviy nuqtai nazardan ham o'ta dolzarb qiladi. Uning badiiy konsepsiyasi — bu milliy ruh, tarixiy xotira va zamonaviy tafakkur sintezidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sulton, X. (2010). Millat dardi — yurak dardi. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi NMIU.
2. Sulton, X. (2014). Tushdagi zamon. Toshkent: Adabiyot uchqunlari.
3. Karimov, I. (1996). Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
4. Oripov, A. (2005). "She'riyatda milliylik". Adabiyot va san'at gazetasi.
5. Karimov, S. (2008). O'zbek adabiyoti taraqqiyot bosqichlarida. Toshkent: Fan.
6. Qurbon, A. (2019). Zamonaviy o'zbek adabiyoti va milliy g'oya. Toshkent: Istiqlol nashriyoti.
7. Rustamov, S. (2021). "Xayriddin Sulton poetikasida tarix va ruhiyat uyg'unligi". Yoshlik jurnali, №4.